

Siida Wala Seeda 2003

Tammahã kwaara

Alhassane Abdou,¹
Niamey, Niger

Tammahã kwaara, manti kala kwaara sasabanté, kwaara mo no kan gonda jayze tarey. Borey ga ba care gumo I ga care ga i muraaday, kulu ga, wana-wana farimi goyo do hare, wala hu cin yaŋ.

N°1

Hala boro fo gonda goyyaŋ mo, kulu i ga boogu ka a se kaŋ ga naŋ a ma nga wane goyo gasu waasi.

Tammahã kwaara borey si hiiŋi tarey. Da Albeeri no, da zanka kayna no, hu day no ni ga hiiŋi. Kwaara wo sinda loktoro kwaara. Hala boro jonte, wala a ga koy ga hay, kala day da i na dake torko boŋ ga du ga zaari jare wala afo diraw te nda, hala i ga du ga to loktoro kwaara.

Kwaara Arkursey sinda goy ja kulu kaŋ na ka farimo hala kaydiya banu no boro kulu ga du hayni kaŋ a neere ga bankaray day nga wane Almiyaalo se, nda hari kulu kaŋ ga hima nda. Da kaydiya ka ga banu i gonda ngey wane bongu yeesi fo, no-din no i ga ngey korsol goy te. ŋwaari dumi dumi yaŋ no i ga daŋ.

Hari kulu kaŋ boro ga ba go tammahã kwaara ra. Kwaarey kulu kaŋ gamaaney kaŋ gonda habu ra no iga konda ga neere. Boro kulu no si ne mate no ay ga te. I sinda hari kulu muraadu kaŋ na ka jingaru beeray wana – wana arsilaam tarey jingarey, tammahã kwaara gonda jingaru banbata kaŋ yaŋ i ga soola kaydiya bananta nda korsolo bananta waate kaŋ se i ga ne balsa.

Balsa wo waate no alborey ga ngey wane kokaro kulu cabe, borey kaŋ gonda wande ga, bankaarey yaŋ day i se, arwasey mo ga ngey hina kulu te ngey bokoy se. Kwaara ga kaanu bore se, boro kulu no si ba nga ma dira. Jiiri nda jiiri yaŋ banda ga, i du ga lokkol cina i se. Amma kwaara borey si ba, lokkol koy yaŋ.

Boro kulu no si nga izé daŋ, a to naŋ kaŋ gaabi gaabi no i ga te zankey se, nda i wane hayrey ga du ga i wane izey daŋ lokkol.

Lokkolo dan yango si ganji hala bora tunu nga izo se a ga ka ga hijjandi, wala a ma naaru nda, hay fo!waati fo yan saajey ra bumbo no i ga gona ga ye ndey hala kaydiya ka ga hurro. Jiiri nda jiiri yan banda ga, irkoy ka ga jiiri laalo fo sallati Tammahā kwaara borey ga. Kaydiya sandi, nwaaro sandi, korsolo goyo mana te, zama bongo mana du hari kan ga nan i ma goy. Hari wone ka ga sandey boobo yan gaaru i se.

N°2

KOGA WAATE (Chap. II)

Alhaali si boro kulu ga, boro kulu si bay hari kan a ga te. Hara na borey taabandi, da boro nwa hunkuna suba a si nwa. Laabo go ga koogu gumo. Farey kan yan ra borey doona ga du boko zambar fo cine, hino ba boko waranka ga te gaabay i se. Kala haw dongo kan ga faaru.

Almaney go ga taabi za borey ga hin wi yan, kala a to nan kan almaney go day ga furuno nan kulu kan boro ga na, windey banda, nda mo farey ra. Alwaati fo yanra boro foyan da i koy farey ra i si ka koyne, kala i ma koy ga i sutura. Boro fo yan loktoro kwaara fonday ra no i ga bu.

Sanda wo di ga gaabu i ga, kala a te nan kan kwaara gaabi koyney kulu zuru ga dira ga koy kurmi.

Hari kulu mana cindi kwaara ra kala wayborey, zanka kayney nda albeeri zeeney kan mana du ga bu. Boro wo ne yan, i si, koy ga ngey nwaaro ceeci kala N'konda huwey ra, wala mo subu buuna buno fo yan kan du ga te no i ga koy ga dogu ga ka ga hina ga te kopto ga du ga nwa. Kan huro tajey dini koy kurmi, mo harey,

Nooru kulu kan i du nwaari no i ga day ga samba hu. nwaaro go day ga ba, kwaara borey sintin ga ne hay hundi. Nwaaro kande yango banda ga, i ye ga gurgey ga day yan fansi kwaara ra ga du ga kwaara borey ga hari ceeci yango fonday ra, waato kan kwaara du alhaali hanno,, boro cindo sintin ga ka hu. Ka yango wo baddo ga ti ngey ma ka ga hijji. I boobo no hijji.

Amma boro kulu no ga bay, huro taji halā a mano hiiji kulu a si goro moso. Huro ga fattay dinra no i koy ga doori sambu, dooro wo mo manti kala doori laalo kaŋ na ondunna laabey borey kulu lakkaley sambu zama a safaro no si no. Hiiŋey booba dini waate, Arwasey kaŋ hunu nda dooro dini kurmi sobay gaadaŋ ngey wondey ga.

Alwaati yaŋ banda ga ni ma ma kaŋ i ne bora bu. Hari wone na kwaara borey hamburandi gumo. Da jonta sintin bora se ni ga di kaŋ i ma koy Alfagey do, zimmey do, amma yaamo no.

N°3

Boro fo yaŋ tuuri no i ga di ga zargandi bora se ga di ga haŋandi kala i ma farga, amma yaamo no. Boro yaŋ mo ne kaŋ ganji doori no wala carkaw.

Huro tajeŋ buyaŋ laalo banda ga, wayborey mo sintin ga kani dooro cire. Ni ma di bora ma di ga kani kani, a ga yeeri, yeeri yaŋ kaŋ si banu, gunde karuyaŋ kaŋ si banu, nda koto yaŋ, boro ga di mo kaŋ bora ga di ga faabu kala a si bay hari kaŋ ra no nga go. Hari wo ne wo si banu a si ye da banda, kala han fo, kwaara ize follonka kaŋ du saaye ga koy gallo ra da caw, ka hu waate kaŋ i du hulanzamey, no ci i kwaara borey se kaŋ, dooro wo kaŋ go ga ngey kwaara borey taabandi, kaŋ go ga i wi, manti ganji doori no, manti mo carkow sanni no, amma dooro wo se no i ga ne « SIDA ». Dooro wo doori no kaŋ sinda safari ; Amma fondo yaŋ go no kaŋ ga hini ga boro wa doori laalo wo.

Amma borey kulu kaŋ bu, i wondey nda i wane izay mo gonda dooro wo. Waato kaŋ i wane kwaara wane cawko follonka na sanno wo ci, kulu bora kulu te a bon me fo. Boro kulu no si ba a sanni, naŋ kulu kaŋ a koy ga ne nga ma faakarey, kulu i ga guna no saŋga^{banda} hollokom, zama ngey wo do hollokom hinne no ga sanney wo dumo ci.

Waato kaŋ Amirou di kaŋ buyaŋo si ga ye da banda a na cee taamu ga koy nga boŋ se gallo ra ga sanno deede.

AMMIRU KA GALLO RA (Chap.III)

Kan Amiiru to gallo ra, a candi kala loktoro kwaara, a batu kala waato kan loktoray wane albeero goyo zabu a se, a na ce taamu ga huro a kone. Kan a diya, sahan dinda a na no nan kan a ga goro, zama i ga care bay, fo yan kuuku banda ga no loktora na ha hari kan kanda gallo ra.

Dessin (N°4)

- Ay saabu gumo nda kubay yan kan ni te ay se. Ay kaya go kan ay te kwaara wo ra manti baani wone no. A si boro kulu se tuguray ra kan iri kwaara di sanday bambata yan. Hara na iri taabandi, zama kaydiya si ga boori kokoru banday wo kulu. Sanda wo sabbu se no ay kwaara huro taji bobo yan dira ga koy ga nooru ceeci.
-
- Irkoy hino nda a bera ra, huro tajey wo du saaye, i na kwaara ga mo gumo. Amma huru tajey wo gaabo kulu, i wane hijey banda ga no sanday yan ga ka gaaru i se jonte yan no sallati i ga kan na iri hamburandi gumo. Waato kan dooro wo huro i gahamey ra, iri tammaha kan i nan hamburu no, iri ye ga ne kan magar ganji doori no, hari kulu kan ga ti alfaga nda zimma kan iri ga bay no na ngey hina te amma yaamo. Wone wo sabbu se no iri ka ga ci war se, a ga hini ga te kan war wo kan ga ti loktorey gonda dabari fo.
- Amiiru, ay ma ni sanno kulu se, amma alwaati fo ga no dooro wo duway ?
- Ay ga ba ay ~~me~~ ^{me} ay ma bay hala borey kan koy kurmi hine no a di wala ba borey kan mana koy.
- Doori wo ne mana sintin i se kala waato kan i hunu kurmi, hala manti wo - din kay, iri kwaara si dooro wo dumi bay. Koy- ne mo boro kulu no a mana di kala borey kan hunu kurmi nda kokour banday wo no i wane wondey mo duwa.
- Ni ga hini ga ci ay se mata kan dooro wo go ga te i se ?

- Dooro wo hala a na bora di, sanga waato kan a ga bangey bora ga, ni ga di kan a ga koto, a ga karu, a ga yeeri, ya dini mo no bora ga faabu gumo, bora ga di mo kan bora ga ba kwaaray. Amma, iri wane zanka fo kan caw, nga hinne mo no caw kwaara ra, a ne kan doori taji no kan se i ga ne « SIDA », a sinda mo safari.
- Ni kan ga ti loktoro, faaba iri ga.
- Wallaahi ay si tugu ni se, dooro wo ga laala gumo, ya dini mo no i mana du a safaro jina cimi kwaarey no sanno kan awarso ci.
- Mate no doori laalo wo ga te ga boro di ?
- I jina day, wayboro nda alboro no ga hini ga dan care ga da bayan, hala boro wo-ne yan marganu : a ka ga garu ira a fo gonda dooro.

N°5

- I hinkanta hala wanzamey na boro kan gonda siida cabu, hala bora dumbu, da i mana siine jum ga bori kulu, da i koyga boro fo mo cabu nda koyne da bora dumbu a ga hini ga huro bora ga.

N°6

- I hinzanta, wayboro kan gonda siida hala a ga gaayi a ga dan izo kan go gounda ra naanu a ga, *naanu yango dini waate hala koyciya namo nga no mo a diiney ga dooru, a ga hini ga bora di.*

N°7

- Loktoro dooro wo gay mo an dunna ra ?. A ga to boro milyon (21) waranka cindi fo cine kan a ga wi jiiri kulu. Amma iri laabo wo ra, kwaarey kan ra a baa da gaabi, manti kala Tahoua baarice, namey kan ga ti gallu dunka nda komba-bon gu no-dini teera baaarico ra.

Amiiru, wo kan ga bine hasa ra manti kala kan a safaro bumbo no si no.

- Sohon loktoro, ma te no boro ga te ga wa dooro wo ?
- Fondey kan ga nan boro ma wa dooro mo gaba bora ma bare nda amaana. I hinkanta boro ma fonda fondey bay kay kay yan buuna buuney.⁴ I hinzanta, bora ma muradu nda fuula kan boro ga dan hala boro ga ba ni ma marganu nda wayboro wo kan se i ga ne Kondom.⁴ I taacanta, hala boro koy wanzamey do boro mane i ma ngey siiney zargandi.
- Mate no boro ga te ga du kamsuwo wo kan boro ga dan ga du ga marganu nda wayboro.
- Kamsuwo wo, wala fuula wo, loktoro kwaara kulu kan ra bora koy i ga no borone se yaamo.

N°10

- Loktoro ay ma ni yaamar yango se, amma sahonda da ay kay hu kulu ay ga boray kulu kan gonda dooro mo katarey kwaara ra, i ma gana ga koy nan kulu kan i ga ba, amma manti ay wo kwaara ra.

- Amiiru irkoy ma boryandi ni ga, amma manti-ya dini no i ga te.

Borey wo ga ba war ma i cabe baaka^{sinay}, war ma si cabe i se kan doori no go i ga. War ma nwa, war ma han nday a si hari kulu te war se, war nday ma kani hu fo walaa daari follog a si hari kulu te war se day da war ne war ga i kambe banda a si boori i se. Ya dini ga war ga i lallaasi no, war ma borey lakkaley candi nda doori laala wo kan na anduuga kulu borey lakkaley sambu. Amma da irkoy ba, iri bumbo no ga ka kwaara ra ga du ga war borey feeri ga tonton.

Kan Amiiru ye hu, borey kulu lakkaley go a ga. A na kwaara borey kulu marganu, a salan i se, a na i ka borey kan loktorey bumbo ga ka ngey kwaara ra, ga du ga i borey feeri.

Hano kaŋ i ka, i kande jiney boobo yaŋ ngey bande. I jina day, i na tele daŋ kwaara borey se i ma du ga di hari kaŋ dooro dini na kwaara yaŋ alandaaba, mata kan a ga hin ga te, wo dini banda ga no i na borey lakkaley candi loktorey wane jine bora no jini ga sanno sambu.

War di harey kaŋ iri cabe war se tela wo ra. Missayaŋ no kaŋ te anduuno wora. I ne mo hari kaŋ du bonfuta na ga hini ga ka bonkaana na ga. Wo dini mo no te, zama war kwaaro wo, war mana bay gane mate no iri ga te sonko fa boro ma miile harey, ga wala doori fo ga. Dooro wo, i sine a se kala SIIDA. Cimi no, hari kulu si hun kala irkoy do, amma boro mo ga hini ga ni boŋ wa nda. Fondo fo nda fondo fo yaŋ no boro hima ga sambu ga du ga wa dooro wo ?

N°9

I jina day, boro mate aadilanté ya dini ga boro ma kay wayboro folloŋ ga, wala boro ma kay alboro folloŋ ga boro ma fanda fondey boŋ kay kayyan.

I hin kanta boro ma haggoy nda guuru ^{lumbu yaŋ} lindo, wana wana wazamey do, I hima ga ngey siiney zargandi, zama hala i na boro kaŋ gonda siida cabu wala canse, hala kuro dini huro siino ga, i ye ga boro fo mo canse nda kaŋ sinda siida, a ga hiniga du siida.

I taacanta, iri loktorey saney kaŋ i ga borey gooru nda, i hima gai zargandi no.

I guwanta boro ma muraadu nda zaamani fuula kaŋ se Annasarey ga ne « condom ».

Fuula no kaŋ alborey ga hima ga daŋ ngey wane alboro tarey ga hala i ga ba ga margonu nda wayboro. Fuula wo ba wayborey wo-no goono, amma a mana ba no jina. Fuula wo ga boro wa hari boobo kaŋ manti siida hinne, sanga doora kaŋ alboro nd'a wayboro ga hine ga daŋ care ga sanga cantu, a ga boro wa ni ma gunde sambu hala a si kaanu ni se.

Loktorey fahamandi yaŋo banda ga kwaara borey sobay ga hã ga du ga faham.

Alwaati kuuku banda ga koy i go ga, nga ga no loktoroni lakkaley candi hari kan ga ti borey kan dooro wo a go ga di da gaabi boŋ.

Doori laalo wo kan war go ga di, borey kan a go ga di da gaabi manti kala huru tajay, waana wana borey kan gonda jiiri way cindi gu (15) ga koy jiiri waranza a fo si izay (29) zama ngey no si goro moso. A si boro kulu se tuguray ra mo kan huro tajay mo ngay no gonda gaabi kan ga laabo goy, ya-din ga hala gaabi koney wo hunu iri cire, haray ga te, kwaara yan ga tuusu, kwaara yan wangu ga i nwa zama gaabi koyni kulu si, dan manti arkursay hinne, wayboray bumbo kan doori laalo wo di, na hundi boobo mulsandi, a fo day i na dan boro yan ga, wana wana i wane izay kan go i gunday ra ga. Da iri koy ga sambu annasaara jiiri zambar 2000 ra a ga to zanka zambar zongu iddu (600.000) kan doro wo di andunja wo ra. Da iri koy ga zulumanta kulu samba war se, a ga to boro miliyon waranza cindi iddu kan dooro wo di, kan gaabo kulu si kala iri boro bi laabey ra.

Laabari kuukay wo banda ga no Amiiru tun ga sanni fo hã.

- Wo kan ay wo ga ba ay ma bay ga ti hala i ga hini ga borey no fondo, boro kan gonda dooro wo, waana-wana wayboro gunde koy, hala a hay izo i mana hima go nan a ma beeri sonko fa a ma dooro dan boro fo ga koyne ?

Tu yano kan laktorey jine bora te a se ra no a ne ngay mana ne ima hundi wani kulu ka si hini ga cabe boro se ga kan dooro no, kala day da i ma kay ga konkansi bambata yan te ga du ga bay kan dooro no.

Hala ay ga koy ga to fahamandi yano me, ay ga Aran lakkaley candi nda hari fo, kan ga bory kan aran kwaara, kwaara darzante no, wo-din mo no nan a du habu, day.

Aran ma haggoy nda mooto zurandi koy. Sanno wo kan i kokow ga ci na hondi boobo nda way na boobo lakkaley sambu. Wone-wo kande wayboro fo mo hã hari kan se i ne ngay ma haggoy nda mooto koyey ?

Mooto koyay kan iri ne waran ma haggoy nda, manti kala wo kan yan ga naarumikoy sambu, hunkuna hala doori laala wo ba iri laabo wo ra, i wane kabe go a ra. A siino hunkuna mooto zurandi ko kan sinda hondiyo fo, wala wande kwaara, waranka

Itaacanta, ni ma huro mooto follonka ra nda boro kan gonda

9

ra zongo bonj ; da iri koy ga laasabu mo, dooro wo mana hunu kala laabu waaney ra, dooro wo, huro mootey ra ga ka iri laabo wo, a huro beene hiyay ra, ga ka, a huro hiyay ra ga ka day konkansey kanj i te ra mooto koyay no na dooro wo ga a ma huro laabo wo ra da gaabi. Day iri mo, wo kanj iri ga aranj yaamar nda gati boro kanj gonda mooto kanj arwsu ma a yaamar a ma bare nda parmi 2 a ma bare mota parmi hinka, a fa mooto zurandi yay war a fa mo, i wane baano nda aranj bumbay baano subba se.

Wane parmiyo no kanj ga ti zaamani fuula kanj se i ga ne condom. Hari kanj se iri ne a se parmi hinkanta, boro ga parmi te day amma da boro ga huna day no ni ga du a gomma ya-dinga, parmi hinkanta mo ga boro wa doori sambu yanj fonday, wala kwaara cindo ra, kanj ga hin ga to boro se hundi cine ga.

Fahamandiyaj bambata wo banda ga, janj ga nanay no ka ga huro kwaara boray nda care game ra. Wo-din banda ga kwaara kaya-kayney kulu kanj ga moonay, na ce kosu i ga, boro kulu si ka, boro kulu si ye i do ; kwaara kulu arwasu si hiji i ga, ya-din mo no hala i kwaara boro koy ga hijay ceeci nongu fo, i ga wanji i se.

Da tammahã kwaara boro kay ga goy ceeci nongu fo, i si a sambu, i si i dag saware, zama i na i kwaara sambu siida wane gumbu, wo-din banda ga, borey mana faham ga boori mata kanj dooro wo ga hini ga boro di, nda mata kanj a si hin ga boro di, ma te no boro ga hin ga wa nda. Janj ga fahama wo, na kankami bambata dag kwaara wo boray se.

Mate no iga te ga boray wo faaba ?

Kala day loktoray[✓] kay ga guddi[°] ga boori, nda boray kanj du fahamay dooro wo bonj, ga du ga jama lakkalay candi, ga du ga kwaaro wo faaba fondo wo ra no i na sannize yanj gorandi za tammahã kwaara boray, kla kala kwaarey kanj ga maaney wane lakkaley ra.

Ijina day moy si hin ga boro kanj gonda siida doori bay.

I hinkanta, boro ma salanj nda boro kanj ga dooro go, ma njwa nda, ma hanj nda ma bare nda fu follon ka ra si nanj siida ma du boro.

N°11

Ihinzanta, ma siida kan fo, ma dan gaoy si nan siida ma ni di.

N°12

Itaacanta, ni ma huro mooto follonka ra nda boro kan gonda siida si nan dooro wo ma bora di. Day hala iri ga banu, iri ga ye ga war lakkaley candi nda hari yan kan ga hini ga dooro wo candi ga kande war ga.

N°13

- 1°) Boro ma haggoy nda boro bon
- 2°) Boro ma bore nda Amaana ya din ga boro ma kay boro fo ga
- 3°) Boro ma haggoy nda siinany wala zaamay kan wanzamey ga muraadu nda
- 4°) Boro ma lakkal nda saney kan i ga boro gooru nda loktor kwaara.
- 5°) Hala boro si hin ni bon kulu boro ma muraadu nda zaamani fuula. Kan se i ga ne kondom zaamani fuula ga boro wa doori boobo kan na ka siida, a ga ganji mo boro ma gunde sambu.

HURO TAJEY

Aran ga ti laabu alzaka
 Aran ga ti laabu gaabi
 Aran ga ti laabu hina

Hay huro tajey
 Wa zabu Aran furo ga fattay ra
 -wa kay boro fo ga-
 Ga du ga wa zamaani dooro
 Kan si Talkayze bay
 A si nooru kooni ize bay
 A ga haamay day no ga bisa

Siida goono
 A go laabay kulu ra
 A go andunja kulu ra
 A go aranj cay cire
 Ya din ga iri ma iri boŋ lakkai

Dooro kaŋ na andunya kulu hamburandi
 Dooro kaŋ na hundi boobo tuusu
 Dooro kaŋ na Almiyaali boobo tuusu
 Dooro kaŋ na Alzaka boobo daramdi
 Dooro Kaŋ na haray boobo candi
 Dooro wo kaŋ se i ga ne siida sinda safari

Siida
 A sinda bakaray
 A ga hin ga boro kulu di
 A si ja bay
 A si baaba bay
 A si zanka kayna bay
 Ya-din mo no a si alaatoumi, leebante nda hina bano bay

{ Zamaani fuula
 Niya bangu daabey fuula no
 Ni ya hallasay fuula no
 Ni ya haawi gaayiyar fuula no